

010311-1

Nietzsche rád útočí proti údajnému antropomorfismu (on tomu ovšem říká jinak), jímž je zatíženo všechno naše hodnocení, poukazem k tomu, že určité omyly a dokonce lži jsou pro náš život (nás lidí) nepostradatelné, že „zřící se chybných soudů by znamenalo zřící se života, popřít život“ (7627, Mimo dobro a zlo, s. 11). „... za veškerou logikou a zdánlivou suverénností jejího pohybu stojí určitá hodnocení, či jasněji řečeno: fyziologické požadavky k uchování určitého druhu života“ (dtto). Chybnost tohoto způsobu argumentace spočívá jednak v nekritickém převzetí třeba i nevysloveného předsudku, že vše „vyšší“ je vysvětlitelné a odvoditelné z nižšího“, jednak – a to je rovněž významné – v nedostatečném domýšlení tohoto předsudečného principu a tedy v jakési polovičatosti, která pak dovoluje někde ho použít a jinde nikoliv. Proč nemáme jít od „pouhé“ fyziologie ještě dál až k chemii? Proč tu má být rozhodující přežití resp. zachování určitého druhu života, ale nikoliv „prosté“ zákony chemického slučování a rozlučování, které platí stejně tak pro pochody neústrojné jako pro všechny druhy života? Zdá se, že někde v pozadí, v hluboké propasti, z níž se – jak má sám Nietzsche za to – pozvedá myšlení a vědomé myšlení, lze u Nietzscheho najít jakési podivné hodnocení života jako čehosi povážlivého, negativního, jako jakési choroby, kterou je postižena část neživé skutečnosti – a tou chorobou je zřejmě lež nebo alespoň omyl. Život vznikl ve vesmíru omylem, a udržuje se jakousi fundamenální lží, že je čímsi hodnotnějším, lepším než neživot. Ale je to vskutku lež nebo třeba jen omyl? Je život opravdu něčím nižším nebo chudším, vadnějším, ubožejším než neživot? Je neživá hmota zdravější než oživená jenom proto, že nezná choroby? A domyšleno až do metafyzických konců: je „nic“, nicota čímsi pozitivnějším, hodnotnějším než „něco“? Teilhard vskutku uvažuje o tzv. „chuti žít“ – tu je možno zajisté interpretovat v duchu Nietzschově jako „chuť lhát“, tj. vylhaně si s chutí hrát na život. Ale je v tom i víc: život znamená také velmi dlouhou tradici, která je svou starobylostí srovnatelná se starobylostí planety Země i celé sluneční soustavy. Neznamená to samo o sobě něco jako důkaz hodnoty? A pokud to bereme jako hodnotu, pak musíme také respektovat, že celý ten obrovský evoluční proces je jakýmsi směřováním k hodnotám vyšším. Nenáleží ke každé hodnotě resp. ke každé formě uskutečňování hodnot také jisté povinné usilování o jejich zachování, uchování – anebo dokonce takové jejich překročení, překonání, které nebude ve srovnání s nimi úpadkem, nýbrž jen dalším krokem „vpřed a výš“?

(Písek, 010311-1.)